

บทความวิจัย

เรื่อง ปรัชญาการปกครองเม็งจื้อ

โดย

นางสาวพัฒนัชชา พัฒนรุจิโรจน์

รหัสนักศึกษา 05540561

เสนอ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2557

หัวข้อวิจัย ปรัชญาการปกครองเมืองจื้อ

ผู้วิจัย นางสาวพัฒนจิตา พัฒนรุจิโรจน์ รหัสนักศึกษา 05540561

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

สาขาวิชา เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวประวัติและแนวคิดทางการเมืองของเมืองจื้อ สาเหตุที่ปรัชญาเมืองจื้อไม่ได้รับการยอมรับในสมัยจ้านกั๋ว แต่กลับเป็นที่ยอมรับในสมัยราชวงศ์ซ่ง โดยศึกษาจากเอกสารภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับอัตชีวประวัติและปรัชญาของเมืองจื้อ รวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับประวัติวัฒนธรรมจีน

จากการศึกษาพบว่า ปรัชญาของเมืองจื้อให้ความสำคัญกับการเป็นผู้ปกครองที่ดี ในแง่ที่ว่า ผู้ปกครองต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนอยู่เสมอ มาตรการใด ๆ ที่ดำเนินการต้องเป็นไปตามความเห็นชอบของประชาชน แต่ไม่ว่าเมืองจื้อพยายามเสนอหลักปรัชญาการปกครองกับแคว้นต่างๆมากมาย ก็ไม่มีผู้ปกครองคนใดสนใจและนำไปปฏิบัติตามเลย ทั้งนี้จะเป็นเพราะว่าปรัชญาการปกครองเมืองจื้อ ขัดต่อความปรารถนาของผู้ปกครองสมัยนั้นที่ต้องการมีอำนาจเหนือประชาชนอย่างเด็ดขาดและความต้องการที่จะมีอำนาจเหนืออาณาจักรอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม ในสมัยราชวงศ์ซัน ต่งจิ้งซู่ ได้ปรับเปลี่ยนปรัชญาของเมืองจื้อ ให้เอื้อประโยชน์ต่อการปกครองแบบรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง กล่าวคือ ยอมรับอำนาจของกษัตริย์เหนือประชาชนพลเมือง ซึ่งสร้างความมั่นคงให้แก่ผู้ปกครอง การปรับปรุงแนวคิดครั้งนี้ได้ส่งอิทธิพลมายังราชวงศ์ซ่งจนปรัชญาสำนักขงจื้อได้กลายเป็นคัมภีร์สำคัญที่ใช้สอบคัดเลือกคนเข้ารับราชการ โดยนักปราชญ์ ชื่อว่า จูซีได้รวบรวมคัมภีร์ทางปรัชญาของสำนักขงจื้อเป็นชุดคัมภีร์ที่เรียกว่า “ซือซู่” โดยมีคัมภีร์ “เมืองจื้อ” เป็นหนึ่งในนั้นด้วย กล่าวได้ว่าการปรับปรุงแนวคำสอนทางปรัชญาใหม่ในสมัยซันและซ่งนั่นเองที่ทำให้ปรัชญาของเมืองจื้อได้รับการยอมรับไปด้วย

คำสำคัญ : ปรัชญาจีน เมืองจื้อ การปกครอง

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจอย่างยิ่งที่ได้ทำบทความวิจัย เรื่องปรัชญาการปกครองเมิ่งจื่อ ซึ่งถือเป็นการเปิดโลกทัศน์ของข้าพเจ้าเกี่ยวกับแง่มุมของปรัชญาการปกครอง เมื่อข้าพเจ้าได้ลงมือค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับคำสอนของเมิ่งจื่อ ก็ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจแนวความคิดของเมิ่งจื่อ และมองเห็นลักษณะของผู้ปกครองที่ควรจะเป็น ซึ่งเป็นประโยชน์กับตัวข้าพเจ้าเป็นอย่างมากในการรับเอาเพื่อไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันในการอยู่ร่วมกันในสังคม

การทำบทความวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าตระหนักว่า การทำงานส่วนต้องพบเจอกับอุปสรรค แต่ก็ต้องอาศัยความอดทน และความพยายามให้งานนั้นสำเร็จลุล่วง ในขณะที่ข้าพเจ้าเผชิญกับอุปสรรค ก็มีบุคคลที่สำคัญ ที่คอยแก้ไขและชี้แนวทาง ท่านแรกคืออาจารย์ ชาญณรงค์ บุญหนุน ขอขอบคุณอาจารย์ที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของข้าพเจ้าในการทำบทความวิจัยครั้งนี้ อาจารย์ให้คำปรึกษาและชี้แนวทางในการทำบทความวิจัยเรื่องนี้ ทำให้ข้าพเจ้าสามารถทำบทความวิจัยเล่มนี้ได้อย่างเสร็จสมบูรณ์ และกลุ่มที่สองคือเพื่อนๆของข้าพเจ้า ขอบใจเพื่อนๆ แม้ทุกคนต่างก็มีงานที่ตัวเองต้องรับผิดชอบ แต่ก็ยังคงคอยเป็นกำลังใจและช่วยเหลือข้าพเจ้าในสิ่งที่ข้าพเจ้าสงสัย บุคคลกลุ่มสุดท้ายก็คือพ่อแม่ของข้าพเจ้า ที่คอยเป็นห่วงและให้กำลังใจในการทำงานของข้าพเจ้า ถ้าหากข้าพเจ้าไม่มีบุคคลทั้งสามกลุ่มนี้ ข้าพเจ้าคงทำงานได้อย่างยากลำบาก

1. บทนำ

เมิ่งจื่อ มีชีวิตอยู่ในประเทศจีนโบราณ (372 ปีก่อนคริสตกาล) เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงผันผวนอันใหญ่หลวงและรุนแรง แคว้นต่างๆ ทำสงครามกันเพื่อช่วงชิงความเป็นใหญ่ เกิดความวุ่นวายทั้งแผ่นดิน บันทึกทางประวัติศาสตร์เรียกยุคนี้ว่าเป็น ยุคแห่งสงครามแย่งชิงอำนาจ (ยุคจ้านกั๋ว 403-221 ปีก่อนคริสตกาล) ความวุ่นวายที่เกิดขึ้น เนื่องจากอำนาจของราชวงศ์โจว ซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองอ่อนแอลง การแตกแยกของแผ่นดินจีนจึงรุนแรงขึ้น แคว้นเล็กถูกแคว้นใหญ่กลืน และผนวกเข้ากับแคว้นใหญ่เพื่อขยายดินแดนและทำให้จีนเป็นเอกภาพ แคว้นเล็กต้องปกป้องตนเอง โดยเสริมกำลังทหารให้แข็งแกร่ง จึงเกิดสงครามชิงอำนาจบ่อยครั้ง แต่ละแคว้นต่างก็มีนโยบายการสร้างกองทัพให้แข็งแกร่ง ต้องใช้เงินทองมหาศาล เป็นเหตุให้เหล่าอำมาตย์แสวงหาความดีความชอบเก็บภาษีราษฎรอย่างหนัก โดยการขูดรีดภาษีและทรัพย์สินเข้าพระคลัง และบังคับให้ราษฎรเป็นทหาร ต้องละทิ้งอาชีพที่มีอยู่เดิม คือการทำเกษตร ทำให้ชีวิตของราษฎรยากจน

เพื่อสร้างรัฐของตนให้แกร่งกล้า แต่ละรัฐต้องแสวงหาปัญญาชนมาช่วยเลี้ยง ปัญญาชนเหล่านั้นจึงมุ่งแสวงหาความรู้ในวิชาการต่างๆ ให้ปรีชาสามารถในด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากเจ้าครองแคว้นต่างๆ รับตำแหน่งทางการเมืองของตนไปปฏิบัติ อันจะนำมาซึ่งเกียรติยศและชื่อเสียง ยุคนี้จึงเป็นยุคที่เกิดเหล่าปัญญาชนขึ้นจำนวนมาก

เมิ่งจื่อเป็นนักปรัชญาคนสำคัญของสำนักขงจื้อ หรือสำนักขงจื่อ ได้ชื่อว่าเป็น “นักปรัชญาเมธีผู้ยิ่งใหญ่ที่รองจากขงจื่อ” เมิ่งจื่อมักเน้นย้ำถึงความสำคัญของเมตตาธรรมในการปกครองแก่ผู้ปกครองแคว้นต่างๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาหลักปรัชญาของขงจื่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะจาริกไปแคว้นใดเมิ่งจื่อมักเสนอแนวคิดให้ผู้ปกครองบ้านเมืองยึดหลักเมตตาธรรม โดยให้ราษฎรทำมาหากินอย่างสงบสุข ให้ความสำคัญกับราษฎรยิ่งกว่าชนชั้นผู้ปกครอง การปกครองแบบนี้ทำให้นำมาซึ่งความสงบสุขในแคว้นและเป็นที่รักของราษฎร แนวคิดนี้ถือเป็นความคิดหลักของเมิ่งจื่อ ดังที่เมิ่งจื่อได้กล่าวไว้ว่า

“ธรรมชาติแห่งมนุษย์นั้นย่อมมีความไม่ปรารถนาเบียดเบียนกันอยู่ในส่วนลึกของจิต กษัตริย์ในเบืองบูรณกาลโน้น ทรงอาศัยความรู้สึกในอันไม่ปรารถนาความเบียดเบียนกัน นั้นเองเป็นปทัฏฐาน มาขยายเป็นรูปการปกครอง ที่ไม่ต้องเบียดเบียนผู้ใดให้เดือดร้อนบังเกิดขึ้นมา ถ้าเราสามารถนำความรู้สึกอันไม่เบียดเบียนนี้ออกมาใช้ในการปกครองรัฐไซ้ การที่จัก

ปกครองจักรวรรดิเสมามณฑลได้แผ่นดินนี้ ก็ง่ายคายคุณนารัฐมาวางไว้อยู่ฝ่ามือ สุดแต่เราจะจัดการอย่างไรก็ได้จะนั้นเชียวละ” (เสถียร โปธินันทะ, 2532 :149)

ตามหลักปรัชญาการปกครองของเมิ่งจื่อ ถ้าผู้ปกครองสามารถปกครองบ้านเมืองอย่างมีคุณธรรม และให้ความสำคัญแก่ราษฎร การปกครองแผ่นดินก็จะเป็นเรื่องที่ง่าย เพราะการที่ผู้ปกครองจะทำให้บ้านเมืองสงบสุขและเป็นปึกแผ่นได้นั้นจะต้องได้รับการสนับสนุนและการยอมรับจากราษฎร ซึ่งในสมัยจ้านกั๋ว บ้านเมืองไม่สงบสุขมีแต่สงครามเพื่อแย่งชิงอำนาจ ประชาชนได้รับความทุกข์ยาก ดังนั้นเมิ่งจื่อต้องการดำเนินอุดมการณ์ทางการเมืองในหลักธรรมแห่งจักรพรรดิ เมิ่งจื่อเดินทางไปยังแคว้นเว่ย แคว้นฉี แคว้นซ่ง แคว้นโจ้ว แคว้นฉิน ใช้เวลา 30 ปี แต่ไม่มีแคว้นใดปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาการปกครองของเมิ่งจื่อเลย เขาจึงเน้นไปทางการศึกษา เมื่อเมิ่งจื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว ปรัชญาการปกครองของเขากลับมามีอิทธิพลทางด้านการเมือง ความคิด วัฒนธรรม และศีลธรรมของผู้คนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นและซ่งเป็นต้นมา

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการปกครองเมิ่งจื่อและศึกษาว่าเหตุใดแนวความคิดการปกครองเมิ่งจื่อจึงไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ครองแคว้นต่างๆในยุคที่เมิ่งจื่อมีชีวิตอยู่ และเหตุใดจึงได้รับความสนใจในสมัยราชวงศ์ฮั่นและซ่งเป็นต้นมา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

- (1) เพื่อศึกษาแนวความคิดทางปรัชญาการปกครองของเมิ่งจื่อ
- (2) เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้คำสอนของเมิ่งจื่อไม่ประสบความสำเร็จในสมัยจ้านกั๋ว
- (3) เพื่อศึกษาสาเหตุที่ปรัชญาการปกครองเมิ่งจื่อกลับมามีอิทธิพลในสมัยราชวงศ์ซ่ง

ในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้วางขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาเรื่องนี้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นคือ

- (1) อุดมคติประวัติของเมิ่งจื่อ (2) แนวคิดทางปรัชญา โดยเฉพาะปรัชญาการปกครอง (3) วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ปรัชญาของเมิ่งจื่อไม่ได้รับการยอมรับในสมัยที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่ได้รับความสนใจในสมัยราชวงศ์ฮั่นและสมัยซ่ง เป็นการศึกษาเน้นศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเมิ่งจื่อเป็นหลัก ซึ่งนอกจากศึกษาค้นคว้าจากเอกสารด้านแนวคิดทางปรัชญาแล้วจะใช้เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และสังคมในสมัยที่ทำการศึกษาประกอบการวิเคราะห์ด้วย โดยคาดหวังว่าจะมีประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประวัติปรัชญาจีน กล่าวคือ ทำให้เรามีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาการปกครองของเมิ่งจื่อซึ่งเป็นปราชญ์

คนสำคัญของชาวจีน เข้าใจอิทธิพลของปราชญ์เมิ่งจื่อที่มีต่อสังคมจีนโบราณ และมีความรู้เกี่ยวกับประวัติ วัฒนธรรมภูมิปัญญาของชาวจีนสมัยโบราณ

2. ผลการศึกษา

2.1 ชีวิตประวัติและแนวคิดทางปรัชญาการปกครองเมิ่งจื่อ

เมิ่งจื่อมีชื่อว่า “เคอ” มีสมญาว่า จื่อหยี เกิดในปีที่ 4 แห่งศักราชโจวเลี่ยอึ้งของราชวงศ์โจว (372 ปีก่อนคริสตกาล) เดิมเป็นทายาทตระกูล เมิ่งซุนซื่อ เชื้อพระวงศ์สูงศักดิ์แห่งแคว้นหลู่ เมิ่งซุนซื่อ เป็นโอรสของพระเจ้า หลู่หวนกง กุมอำนาจบริหารบ้านเมืองหลู่ แต่เมื่อเมิ่งจื่อกำเนิด ตระกูลซุนซื่อ ได้สูญเสียอำนาจวาสนาและเสื่อมถอยเนิ่นนานแล้ว และอพยพไปตั้งภูมิลำเนาที่โจวตี้ (อำเภอโจวเลี่ยน ในมณฑลซานตง ปัจจุบัน) เมิ่งจื่อกำเนิดที่โจวตี้ กลายเป็นคนแคว้นโจว เมื่อตอนที่เมิ่งจื่อเกิด ครอบครัวยากจนถึงที่สุด เพราะหัตถิที่มีมารดาที่เฉลียวฉลาดมีคุณธรรม เมิ่งจื่อจึงได้รับการอบรมสั่งสอนเป็นอย่างดี เมิ่งจื่อประสบความสำเร็จทางวิชาการและศีลธรรมอันยิ่งใหญ่เช่นนี้จนเป็นผู้สืบทอดสำนักขงจื๊อ ต้องยกย่องความพยายามของมารดาของเมิ่งจื่อ ที่พยายามอบรมบ่มเพาะให้ลูกชายของตนรักการศึกษากลายเป็นนักปราชญ์สำคัญคนหนึ่งของจีนโบราณ และเป็นที่ยอมรับนับถือมาจนปัจจุบัน

ในช่วงแรกทางบ้านของเมิ่งจื่อยากจนมาก ครอบครัวอาศัยอยู่ที่เชิงเขาแห่งหนึ่ง ใกล้สุสานฝังศพ ครุฑสารทุกครั้งก็จะมีผู้คนไปเส่นไหว้บรรพบุรุษของคนจำนวนมาก เมิ่งจื่อในวัยเด็กก็วิ่งเล่นในสุสาน เมื่อเห็นผู้ที่มาเส่นไหว้และประกอบพิธีร้องไห้ตลอดเวลา ก็เลยหัดเล่นการ เสนไหว้และการประกอบพิธีศพ มารดาของเมิ่งจื่อก็รู้สึกที่ตระกูลเมิ่งเป็นตระกูลชนชั้นผู้ดีมาก่อน ถ้าคนรุ่นหลังใช้ความมุ่งมั่นพยายาม ก็อาจพื้นฐานในอดีตกลับคืนมา แต่เมื่อเห็นลูกเล่นแต่เรื่องแห่ศพไร้สาระทุกวัน นางคิดว่าสภาพแวดล้อมส่งผลกระทบต่อคนอย่างมากจึงตัดสินใจย้ายมาอยู่ในเมือง บ้านอยู่ใกล้กับตลาด แต่สิ่งที่เห็นอยู่ทุกวันคือพ่อค้าแม่ค้าขายของ เมิ่งจื่อก็เลยหัดเล่นขายของกับเพื่อนๆ ส่งเสียงร้องขายของโหวกโหวก นางเกรงว่าลูกชายจะติดนิสัยพ่อค้า เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มารดาที่รู้สึกเป็นกังวลว่าไม่เป็นประโยชน์แก่การศึกษาของเมิ่งจื่อ จึงตัดสินใจย้ายบ้านอีกครั้ง ย้ายไปที่บ้านหลังหนึ่งใกล้กับโรงเรียน ผู้ที่ผ่านไปมาล้วนเป็นคนเรียนหนังสือรู้สัมมาคารวะและสุภาพเรียบร้อย ทุกฤดูใบไม้ผลิและใบไม้ร่วง โรงเรียนนี้จะจัดพิธีเชือดวัว เชือดแพะมา เสนไหว้อดีตเมธาจารย์ เมิ่งจื่อเห็นก็เลียนแบบ เอาก้อนหินเป็นเครื่อง เสนไหว้และประกอบพิธี เสนไหว้ด้วยกิริยา

ที่นอนนุ่ม มารดาเห็นเช่นนั้นก็รู้สึกพอใจจึงอยู่บ้านหลังนี้ต่อไป มารดาเมิ่งจื่อไม่เพียงแต่จะเลือกสภาพแวดล้อมของบ้าน แต่ยังอบรมและเป็นตัวอย่างที่ดีให้เมิ่งจื่อ เมื่อเมิ่งจื่อ โตขึ้น มารดาก็ส่งเมิ่งจื่อเข้าโรงเรียน

เมิ่งจื่อ นักปรัชญาเมธีผู้ยิ่งใหญ่ที่รองจากขงจื่อ

ภาพจาก <http://3.bp.blogspot.com/-ktRTsZpgpVw/Um6O0FwXdRI/AAAAAAAAALc/KTf85R-Jv6I/s1600/mencius.jpg>

ตอนเข้าเรียนใหม่ๆ เมิ่งจื่อต้องนั่งเรียนอยู่ในห้องทั้งวันรู้สึกไม่เคยชิน จึงไม่ขยันเรียน ทำให้มารดาเสียใจใช้กรไกรตัดค้ายที่กำลังทออยู่จนขาด ซึ่งคล้ายกับการที่เมิ่งจื่อ ไม่รักเรียน ทอดทิ้งครึ่งๆกลางๆจะหวังอะไรความสำเร็จในภายภาคหน้า ทำให้เมิ่งจื่อไม่กล้าที่จะไม่ขยันเรียนอีก หลังจากนั้นเป็นต้นมาก็มุ่งมั่นจะเรียนหนังสืออย่างเอาจริงเอาจัง ได้ศึกษาเล่าเรียนใน โรงเรียนที่แคว้นโจวหลายปี ความรู้เพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ เมิ่งจื่อสนใจปรัชญาขงจื่อที่สุด เขาปรารถนาที่จะศึกษาปรัชญาขงจื่อให้ลึกซึ้งและแตกฉานมากขึ้น แต่โรงเรียนหรือครูบาอาจารย์ในแคว้นโจวไม่อาจตอบสนองความต้องการได้จึงเดินทางไปเมืองซีฝู ในรัฐหลู่ เมื่ออายุได้ 15-16 ปี ซีฝูซึ่งเป็นบ้านเกิดของขงจื่อ เป็นศูนย์กลางการศึกษาปรัชญาขงจื่อในสมัยนั้น ดำรับตำราและพิธีกรรมลัทธิขงจื่อยังได้รับการรักษาไว้อย่างสมบูรณ์ เมิ่งจื่อมีโอกาสศึกษาค้นคว้าในศูนย์กลางการศึกษาลัทธิขงจื่อ จนแตกฉานในความรู้ลัทธิขงจื่อ เมิ่งจื่อจะไม่ได้เป็นลูกศิษย์โดยตรงของขงจื่อ แต่เป็นศิษย์ของจื่อซือ ซึ่งเป็นศิษย์ผู้สืบลัทธิขงจื่อชั้นที่3 เมิ่งจื่อจึงนับเป็นลูกศิษย์ชั้นที่4ของขงจื่อ เมิ่งจื่อ ปวารณาตนเป็นสาวกที่ซื่อสัตย์และมั่นคงของขงจื่อ และมุ่งมั่นที่จะเผยแพร่และสืบสานอุดมการณ์ของขงจื่อ ในอันที่จะสร้างสรรค์ธรรมรัฐขึ้นมาบนแผ่นดินให้จงได้ เมื่ออายุประมาณ30ปี ได้เดินตามวิถีชีวิตของขงจื่อ ตั้งตนเป็นอาจารย์ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ โดยเฉพาะเน้นการเผยแพร่ปรัชญาความคิดและความรู้ของลัทธิขงจื่อ เมิ่งจื่อเริ่มต้นชีวิตการทำงานด้วยการสอนหนังสืออยู่ 10 กว่าปี มีลูกศิษย์หลายร้อยคน

เมิ่งจื่อมีชีวิตอยู่ในยุคสมัยจ้านกว๋อ บันทึกทางประวัติศาสตร์เรียกยุคนี้ว่าเป็น ยุคแห่งสงครามแย่งชิงอำนาจ (403-221 ปีก่อนคริสตกาล) ซึ่งเป็นช่วงที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงผันผวนอันใหญ่หลวงและรุนแรง แคว้นต่างๆ ทำสงครามกันเพื่อช่วงชิงความเป็นใหญ่ เกิดความวุ่นวายทั้งแผ่นดิน ความวุ่นวายที่เกิดขึ้น เนื่องจากอำนาจของราชวงศ์โจว ซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองอ่อนแอลง การแตกแยกของแผ่นดิน จึงรุนแรงขึ้น แคว้นเล็กถูกล้อมใหญ่กลืน และผนวกเข้ากับแคว้นใหญ่เพื่อขยายดินแดนและทำให้จีนเป็นเอกภาพ แคว้นเล็กต้องปกป้องตนเอง โดยเสริมกำลังทหารให้แข็งแกร่ง จึงเกิดสงครามชิงอำนาจบ่อยครั้ง แต่ละแคว้นมีนโยบายการสร้างกองทัพให้แข็งแกร่ง ต้องใช้เงินทองมหาศาล เป็นเหตุให้เหล่าอำมาตย์แสวงหาความดีความชอบเก็บภาษีราษฎรอย่างหนัก โดยการขูดรีดภาษีและทรัพย์สินเข้าพระคลัง และบังคับให้ราษฎรเป็นทหาร ต้องละทิ้งอาชีพที่มีอยู่เดิม คือการทำเกษตร ทำให้ขาดแคลนพืชพรรณธัญญาหาร และทำให้ชีวิตของราษฎรยากจน มากขึ้น

เพื่อสร้างรัฐของตนแกร่งกล้า แต่ละรัฐต้องแสวงหาปัญญาชนมาช่วย ปญญาชนเหล่านั้นจึงมุ่งแสวงหาความรู้ในวิชาการต่างๆ ให้ปรีชาสามารถในด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากเจ้าครองแคว้นต่างๆ รับทัศนะทางการเมืองของตนไปปฏิบัติ อันจะนำมาซึ่งเกียรติยศและชื่อเสียง ยุคนี้จึงเป็นยุคที่เกิดเหล่าปัญญาชนขึ้นจำนวนมาก

เมิ่งจื่อเห็นถึงความทารุณโหดร้ายของสงคราม มองเห็นถึงความบ้าอำนาจใ้มนุษยธรรมของผู้ปกครอง พบเห็นความทุกข์ยากลำเค็ญของประชาชน ด้วยจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยมนุษยธรรม จึงเริ่มออกเดินทางไปยังแคว้นต่างๆ เพื่อเผยแพร่หลักความคิดเมตตาธรรม หลักปกครองโดยธรรมหรือ หลักการปกครองธรรมราชา หรือธรรมรัฐ โดยแคว้นฉีเป็นแคว้นแรกที่เมิ่งจื่อเดินทางไปเผยแพร่หลักการปกครองธรรมราชา

เมิ่งจื่อเดินทางไปที่แคว้นฉีเป็นแคว้นแรกเพื่อเผยแพร่หลักการปกครองโดยธรรม หรือธรรมรัฐ กษัตริย์ปกครองในรัฐฉีสมัยนั้นมีนามว่า ฉีอู๋อ๋อง เป็นกษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถ มีกิตติศัพท์เลื่องลือไปทั่วแผ่นดินว่า เป็นผู้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเที่ยงธรรมและรู้จักใช้คน อีกทั้งแคว้นฉีมีความเจริญรุ่งเรืองและมีกองกำลังที่เข้มแข็ง เมื่อปี 329 ก่อน ค.ศ. เมิ่งจื่อเดินทางไปที่แคว้นฉี ฉีอู๋อ๋อง ทรงต้อนรับเมิ่งจื่ออย่างสมเกียรติ แต่เนื่องจาก ฉีอู๋อ๋องทรงมีความทะเยอทะยานช่วงชิงความเป็นใหญ่ ต้องการให้กำลังทหารยึดครองแผ่นดินทั่วหล้าให้เป็นปึกแผ่น จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับคำสอนของเมิ่งจื่อ ดังนั้นเมิ่งจื่ออยู่ในรัฐฉี 2 ปี เมื่อเห็นว่าอยู่ไปก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดของฉีอู๋อ๋องได้ จึงเดินทางไปยัง

แคว้นซ่ง ในปี 326 ก่อน ค.ศ. แต่เนื่องจากพระเจ้าเอียนยังทรงพระเยาว์ ทั้งลุ่มหลงในสุรานารี อีกทั้ง คนรอบข้างก็ไม่ค่อยดี เมื่อเมิ่งจื่อแนะนำให้ได้ยินจื่อ ขุนนางแคว้นซ่งยกเลิกภาษีด้านศุลกากรและภาษีสินค้า แต่ ขุนนางผู้นั้นกลับให้หรืออีกปีค่อยยกเลิกหมด

เมื่อเมิ่งจื่อจึงเห็นว่าเจ้าครองแคว้นและขุนนางแคว้นซ่งไม่มีความจริงใจที่จะดำเนินการปกครองโดยธรรม ทำให้ธรรมรัฐเกิดขึ้นได้ยาก จึงเดินทางไปแคว้นโจว ปี325 ก่อน ค.ศ. ขณะนั้นเมืองโจวเกิดสงครามกับแคว้นหลู่ โจวมู่กง เจ้าเมืองโจวตรัสถามเมิ่งจื่อถึงสาเหตุที่ขุนนางตายในสนามรบ แต่เมื่อจะหาความช่วยเหลือจากประชาชนกลับไม่มี เมิ่งจื่อจึงกราบทูลถึงสาเหตุที่ประชาชนไม่ช่วย เป็นเพราะ ขามเกิดทุกข์ภัย ประชาชนได้รับความทุกข์ยาก แต่กลับไม่ได้รับความช่วยเหลือ ทำให้ประชาชนเหล่านั้นได้โอกาสแก้แค้น หากแต่เจ้าครองแคว้นดำเนินการปกครองโดยธรรม ประชาชนก็จะเคารพผู้อยู่เบื้องบนและยอมพลีชีพ แต่เนื่องจากเมิ่งจื่อพูดอย่างขวานผ่าซาก ตรงไปตรงมาเกินไป ทำให้โจวมู่กงไม่พอพระทัยและตัดการอุปถัมภ์ จนเมิ่งจื่อและสารานุกรมศิษย์ขาดปัจจัยการดำรงชีพ ในปี324 ก่อน ค.ศ. เถิงอู่กง เจ้าครองแคว้นจึงได้เชิญเมิ่งจื่อไปที่แคว้นเถิง เถิงอู่กงตรัสถามหลักการปกครองโดยธรรมอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน เมิ่งจื่อจึงอธิบายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น โดยการทำให้ประชาชนมีทรัพย์สินที่มั่นคง ประชาชนจึงมีจิตใจที่จะทำความดี หน้าที่ของรัฐคือต้องจัดสรรที่ดินทำกินให้กับประชาชนอย่างเท่าๆกัน แต่เป็นไปได้ยาก

เนื่องจากแคว้นเถิงเป็นแคว้นเล็กๆ ไม่มีเงื่อนไขที่จะให้เมิ่งจื่อแสดงความสามารถตามแนวคิดนี้ได้มากนักจึงเดินทางไปยังแคว้นเว่ยซึ่งตอนนั้น เมิ่งจื่อก็มีชื่อเสียงอย่างมากแล้ว เว่ยอู้ออง เจ้าครองแคว้นจึงต้อนรับเป็นอย่างดี แต่เว่ยอู้อองกลับตรัสเรื่องผลประโยชน์ว่า “ ท่านอาวุโส ท่านเดินทางมาเป็นระยะทางไกลถึงพันลี้ คงจะมีสิ่งใดเอื้อผลประโยชน์ต่อข้าได้กระมัง? ” สร้างความไม่พอใจให้ต่อเมิ่งจื่อ เพราะเห็นว่าการพูดถึงเรื่องผลประโยชน์ก็จะทำให้ผู้คนมุ่งแต่ช่วงชิงอำนาจ และเสนอแนวคิดธรรมรัฐ แต่เว่ยอู้อองก็เหมือนผู้ปกครองอื่นๆสมัยนั้น ที่มุ่งแต่สร้างเสริมกำลังทหารและแสวงหาอำนาจความเป็นใหญ่ จึงไม่รับฟังคำสอนของเมิ่งจื่อ

เมิ่งจื่อจึงเดินทางไปยังรัฐฉีอีกครั้งในปี 318ก่อนค.ศ. ฉีอู้อองสิ้นพระชนม์ ฉีชวนออง ขึ้นครองราชย์แทน เมิ่งจื่อได้เป็นขุนนางแคว้นฉี แต่เป็นตำแหน่งของคนต่างเมือง สามารถร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องบ้านเมืองได้ และไม่มีอำนาจลึทธิขาดอันใด เมิ่งจื่อฝากความหวังไว้กับฉีชวนออง เพราะเมืองฉีเป็นแคว้นใหญ่และประชากรมาก แต่ฉีชวนอองมีความทะเยอทะยานที่จะสร้างเสริมพระองค์เป็นจอมราชัน

แจกบุรพกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ของรัฐนี้ จึงไม่สนหลักกรรมรัฐของเม็งจื่อ อีกทั้งยังให้เม็งจื่อทำตามความคิดของพระองค์ ความขัดแย้งของฉีชวนอ่องกับเม็งจื่อเพิ่มมากขึ้น ในที่สุดเม็งจื่อจึงกลับแคว้นโจวปี311ก่อนค.ศ. ขณะนั้นได้มีอายุ 62ปี เข้าสู่วัยชราแล้ว เม็งจื่อไม่คาดหวังว่าอุดมการณ์และความตั้งใจจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ จึงกลับมาทุ่มเทให้กับการสอนศิษย์ และร่วมมือกับสารานุกรมศิษย์ทำหนังสือ “ เม็งจื่อ” ซึ่งเป็นคำร่ำที่รวมทั้งหมด 7 บท หนังสือฉบับนี้บันทึกคำสนทนาระหว่างเม็งจื่อกับเจ้าเมืองต่างๆ และระหว่างเม็งจื่อกับศิษย์

2.2 ปรัชญาการปกครองเม็งจื่อ

เม็งจื่อเป็นบุคคลสำคัญรองจากขงจื่อ ทรรศนะทางการเมืองของเม็งจื่อนั้นอาศัยหลักกรรมของขงจื่อแล้วนำมาขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สนับสนุนให้เกิดพลังในการนำมาปฏิบัติให้ได้ผล ซึ่งรัฐบาลในอุดมคติของเม็งจื่อ คือรัฐบาลที่มีความเมตตาากรุณา เม็งจื่อปฏิเสธรัฐบาลที่ครองประชาชนด้วยอำนาจ เพราะตราบไคที่ผู้ปกครองมีความเมตตาากรุณาต่อประชาชนเป็นแรงจูงใจ ประชาชนก็จะเข้าใจและ ยอมรับถึงหน้าที่ของประชาชนเอง โดยเม็งจื่อได้เสนอแนวคิดทางการเมืองไว้ ดังนี้

2.2.1 ผู้ปกครองที่ดี ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

(1) ผู้ปกครองที่ดีต้องคำนึงถึงความชอบธรรมเป็นหลัก ไม่คิดถึงเรื่องผลประโยชน์ เม็งจื่อกล่าวไว้ว่า ถ้ากษัตริย์ตรัสถึงแต่ผลประโยชน์ว่ามีสิ่งใดเอื้อประโยชน์แก่บ้านเมืองของตน ขุนนางพูดแต่ว่ามีสิ่งใดเอื้อประโยชน์ต่อเขตศักดินาของตนเอง ปัญญาชนและราษฎรพูดว่า มีสิ่งใดเอื้อผลประโยชน์ต่อตัวเอง ผู้อยู่เบื้องบนคิดจะหาผลประโยชน์จากเบื้องล่าง ผู้อยู่เบื้องล่างก็คิดจะหาประโยชน์จากเบื้องบน เมื่อเป็นเช่นนี้ บ้านเมืองจะตกอยู่ในอันตราย หากถือผลประโยชน์มาก่อน ความชอบธรรมมาทีหลัง ตราบใดที่ช่วงชิงผลประโยชน์มาไม่หมด ตราบนั้นก็ยังไม่พอใจอย่างเด็ดขาด ดังนั้น ผู้ปกครองที่ดีต้องคำนึงถึงความชอบธรรมก่อนผลประโยชน์ (ส.สุวรรณ, 2544: 33-34)

(2) ผู้ปกครองที่ดีต้องร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชน เมื่อประชาชนทุกข์ยาก ผู้ปกครองควรเข้าไปช่วยเหลือประชาชน ไม่ละทิ้งให้ประชาชนทนทุกข์เพียงลำพัง หากผู้ปกครองมีความสุขเมื่อประชาชนมีความสุข และเป็นทุกข์เมื่อประชาชนมีความทุกข์ ประชาชนย่อมจะเคารพและยอมพลีชีพผู้อยู่เบื้องบน

ดังบทสนทนาของเม็งจื่อกับเว่ยซู่อ่อง เม็งจื่อเข้าเฝ้าเว่ยซู่อ่อง ขณะที่พระองค์ขึ้นทอดพระเนตรห่านป่าและกวางอยู่ริมสระ เว่ยซู่อ่องตรัสถามเม็งจื่อว่า “ผู้มีคุณธรรมก็มีความสุขกับสิ่งเหล่านี้หรือ?”

เมิ่งจื่อกราบทูลว่า “มีแต่ผู้มีคุณธรรมเท่านั้นจึงจะมีความสุขเช่นนี้ ผู้ที่ไร้คุณธรรมแม้จะมีสิ่งเหล่านี้ก็หาไม่มีความสุขไม่”

เมิ่งจื่ออธิบายเปรียบเทียบให้เห็นว่าผู้ปกครองที่ดีกับทรราชแตกต่างกันอย่างไร โดยยกตัวอย่างจักรพรรดิโจวอู่๋นอ๋องกับทรราชเจี๋ยแห่งราชวงศ์เซี่ยว่า

“เมื่อครั้งพระจักรพรรดิโจวอู่๋นอ๋อง ทรงมีพระราชดำริสร้างหอคอยเทพนิมิต เพียงแค่เริ่มวางโครงการเท่านั้น ประชาชนก็พร้อมใจกันมาก่อสร้างให้ และสร้างสำเร็จเพียงภายในชั่ววันเดียว แม้ระหว่างก่อสร้างพระจักรพรรดิโจวอู่๋นอ๋อง ทรงขอร้องประชาชน ค่อยๆสร้างไปไม่ต้องรีบร้อน แต่ประชาชนยังคงรีบเร่ง สร้างหอคอยจุดตั้งผู้เป็นบุตรรีบเร่งทำงานให้บิดามารดาจะนั้น ต่อมาพระจักรพรรดิโจวอู่๋นอ๋อง ได้เสร็จประพาสสวนสัตว์เทพนิมิตซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกับหอคอยเทพนิมิต พระองค์ทอดพระเนตรเห็นกวางตัวเมียรูปร่างพวงพีหมอบอยู่ท่าทางเซื่อง นกขาวขาวสะอาด และเมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินมาที่ริมสระเทพนิมิต ทอดพระเนตรเห็นปลาเต็มสระ คำพูดคำว่ายอย่างร้ายแรง พระจักรพรรดิโจวอู่๋นอ๋อง ทรงอาศัยแรงงานประชาชนสร้างหอคอย สร้างสระ ประชาชนกลับยินดีปรีดีเปรม ถึงกับเรียกขานหอคอยว่า หอคอยเทพนิมิต เรียกขานสระว่า สระเทพนิมิต และดีใจที่พระจักรพรรดิทรงมีกวาง มีปลา มีสะพานน้ำ ผู้มีคุณสมบัติสมัยโบราณร่วมทุกข์ ร่วมสุขกับประชาชน ตนเองจึงมีความสุขด้วย

ในสมัยราชวงศ์เซี่ย ประชาชนสาปแช่งทรราชเจี๋ยว่า “ดวงอาทิตย์ดวงนี้ เมื่อไหร่จะแตกดับ ไปเสียที พวกข้าขอตายพร้อมกับเจ้า” หากประชาชนเกลียดแค้นทรราช ขอยอมตายพร้อมกับทรราชแล้วไซ้ แม้จะมีหอคอย มีสระ มีลำสัตว์ ไฉนจะมีความสุขอยู่อย่างเดียวดายได้?” (ส.สุวรรณ, 2544: 35-36)

จากบทสนทนาที่ เมิ่งจื่อจึงเปรียบเทียบให้เห็นว่า กษัตริย์มีสิ่งบันเทิงใจมากมาย แต่ก็ไม่สามารถมีความสุขอยู่ได้ หากประชาชนเดือดร้อนไม่เป็นสุข การมีความสุขโดยไม่สนใจประชาชน ประชาชนก็จะโค่นล้มกษัตริย์นั้นเสีย

และในบทสนทนาดังกล่าวครั้งหนึ่ง เมิ่งจื่อแบ่งแยกให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างการฟังดนตรีคนเดียว กับการฟังดนตรีเป็นหมู่คณะ เพื่อเปรียบเทียบลักษณะที่ดีกับลักษณะที่ไม่ดีของกษัตริย์ เมิ่งจื่อกราบทูลกษัตริย์ว่า “การฟังดนตรีร่วมกับคนส่วนน้อยกับการฟังดนตรีร่วมกับคนส่วนใหญ่ อย่างไหนจะมี

ความสุขมากกว่า” นิซวนอึ้งตรัสว่า “การฟังดนตรีร่วมกับคนส่วนใหญ่มีความสุขมากกว่า” เมิ่งจื่อกราบทูลว่า “ถ้าเช่นนั้นข้าพเจ้าก็จะกล่าวถึงเรื่องดนตรีสักเล็กน้อย สมมุติว่า ฝ่าบาททรงสดับฟังดนตรีอยู่ ณ ที่นี้ ประชาชนได้ยินเสียงกังสดาล เสียงกลอง ได้ยินเสียงปี่เสียงขลุ่ย พลันหน้านิ้วก็ขมวด และปรับทุกข์ต่อกันว่า “ฝ่าบาททรงโปรดการสดับฟังดนตรี แต่เหตุไฉนปล่อยให้พวกเราทุกข์ยากลำเค็ญถึงเพียงนี้? พ่อลูกไม่ได้พบหน้ากัน พี่น้องลูกเมียต้องพลัดพรากจากกัน” (ส.สุวรรณ, 2544: 48)

(3) ผู้ปกครองที่ดีต้องสนใจชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การสนใจความเป็นอยู่ของประชาชนในที่นี้หมายถึง ส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน ส่งเสริมคุณธรรมในครอบครัว เมื่อประชาชนประสบกับภัยพิบัติก็ควรช่วยเหลือ ค้ำบทรักษาของเมิ่งจื่อต่อเว่ยซู่อึ้ง ครั้งหนึ่งพระองค์ตรัสถามเมิ่งจื่อว่า เกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองนับได้ว่า ข้าพเจ้าได้บริหารอย่างสุดกำลังความสามารถ เมื่อแถบเหอเน่ยประสบภัยแล้ง ข้าพเจ้าก็อพยพประชาชนแถบนั้นบางส่วนไปแถบเหอตง และขนช้างของจากเหอตงไปสงเคราะห์ประชาชนเหอเน่ย เมื่อแถบเหอตงประสบภัยแล้งก็ทำเช่นเดียวกัน เหตุไฉนประชาชนเพื่อนบ้านจึงไม่ลดลง และประชาชนของข้าพเจ้าไม่เพิ่มขึ้น?

เมิ่งจื่อกราบทูลว่า หากพระองค์ทรงประสงค์ให้ประชชนเพิ่มขึ้นก็อย่าทำให้ประชาชนสูญเสียเวลาการทำงาน ราษฎรหารก็จะกินไม่หมด อย่าใช้แหดถั่วทอดลงในสระน้ำลึก ปลาและตะพานน้ำก็จะมิให้กินไม่หมด ใช้ขวานตัดไม้ในป่าตามฤดูกาล ไม้ก็จะมีใช้ไม่หมด เมื่อราษฎรหาร ปลา และตะพานน้ำกินไม่หมด ไม้ใช้ไม่หมด ประชาชนก็จะพอใจนั่นคือ จุดเริ่มต้นแห่งมรรคธรรมราชา และแบ่งพื้นที่ทำกินให้ประชาชนเท่าๆกัน นอกจากนี้ต้องส่งเสริมการศึกษา สั่งสอนให้กุลบุตรกุลธิดาให้กตัญญูต่อบิดามารดาและผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้เฒ่า ฒวาก็จะไม่ต้องแบกของตะลอนไปตามถนน หมูหมาของคนมั่งมีเกี่ยวกินราษฎรหารของประชาชนโดยไม่ขัดขวางยับยั้ง เมื่อประชาชนอดตาย ยังไม่รู้จักนำข้าวในยุ้งฉางออกมาแจกจ่าย บอกว่าไม่ใช่ความผิดตน แต่เป็นเพราะภัยแล้ง แต่ในครัวหลวงกลับมีเนื้อสัตว์เหลือเฟือ ในคอกหลวงมีม้าฟ่งพี นี่เท่ากับชักนำสัตว์ไปกินคน หากทำเช่นนี้จะสมกับเป็นพ่อแม่ประชาชนได้อย่างไร? (ส.สุวรรณ, 2544: 37-40)

(4) ผู้ปกครองที่ดีต้องไม่ทำร้ายประชาชน เมิ่งจื่อสอนว่าประชาชนยอมไฝ่หาและยอมสวามิภักดิ์ต่อพระราชาที่ไม่โปรดการฆ่าคน เพราะในยุคที่ไม่มีพระราชาพระองค์ใดเลยที่ไม่โปรดการฆ่าคน ดังนั้นถ้าหากมีพระราชาที่ไม่โปรดฆ่าคนสักพระองค์หนึ่ง ประชาชนยอมไฝ่หาพระราชาองค์นั้น และยอมสวามิภักดิ์อย่างง่ายดาย

ดั่งบทสนทนาของเว่ยเซียงอ๋องตรีศตามเมิ่งจื่อถึง “ทำอย่างไรให้บ้านเมืองสงบสุข” เมิ่งจื่อได้อธิบายว่า “ไม่มีประชาชนคนใดไม่สวามิภักดิ์ต่อพระราชินีที่ไม่โปรดฆ่าคนหรือก่อกบฏ ฝ่าพระบาททรงทราบเรื่องต้นกล้าหรือไม่? เมื่อเดือน 7 เดือน 8 ฝนแล้ง ต้นกล้าก็จะแห้งเหี่ยว แต่เมื่อท้องฟ้ามีครีเมฆฝนโปรยลงมาชุ่มฉ่ำ ต้นกล้าก็จะมีชีวิตชีวาขึ้นมาทันที หากฝ่าบาททรงทำได้ดั่งฝนฉ่ำ จะมีใครขัดขวางมิให้ประชาชนสวามิภักดิ์ได้เล่า?” (ส.สุวรรณ, 2544: 41)

(5) ผู้ปกครองที่ดีต้องไม่ขยายอาณาเขตโดยวิธีก่อศึกสงคราม เมิ่งจื่อมองว่าการขยายอาณาเขตการปกครองให้แคว้นตนเป็นใหญ่โดยใช้วิธีการก่อศึกสงคราม ไม่เพียงแต่ทำให้ไพร่พลและขุนนางต้องเผชิญอันตราย แต่ยังทำให้เจ้าเมืองอื่นๆ แค้นเคือง เพราะที่ยอมสยบให้ เนื่องจากมีกำลังที่อ่อนแอกว่า ซึ่งการบรรลุความปรารถนาเช่นนี้เป็นไปไม่ได้ ซึ่งการเป็นธรรมราชาไม่จำเป็นต้องมีอาณาจักรใหญ่โต เพียงอาศัยคุณธรรมทำให้ผู้อื่นสวามิภักดิ์ ย่อมเป็นการสวามิภักดิ์จากใจจริง

(6) ผู้ปกครองที่ดีต้องฟังเสียงประชาชน ดังที่เมิ่งจื่อ กราบทูลต่ออิชวันอ๋องว่า การที่จะทรงใช้คนดีมารับตำแหน่งขุนนาง หากจำเป็นจริงๆ ต้องเอาคนที่มีความดีต่ำกว่า ขำหน้าคนที่มีความดีสูงกว่า เอาคนที่มีความสัมพันธ์ห่างไกล ขำหน้าคนใกล้ชิด เช่นนี้ไม่คิดการรอบคอบจะได้หรือ?

หากขุนนางคนใกล้ชิดบอกว่า เขาเป็นคนดี อย่าได้ทรงเชื่อทันที แม้ขุนนางทั้งหมดบอกว่า เขาเป็นคนดีก็อย่าเพิ่งเชื่อสนิท แต่ถ้าประชาชนทั้งแผ่นดินบอกว่าเขาเป็นคนดีจึงเชื่อได้ แต่ก็ต้องตรวจสอบด้วยพระองค์เองอีกครั้งหนึ่ง เมื่อทรงเห็นว่าดีจึงมีรับสั่งเรียกเขามาใช้ได้ หากขุนนางคนใกล้ชิดบอกว่า เขาใช้ไม่ได้ อย่าได้เชื่อทันที แม้ขุนนางทั้งหมดบอกว่าเขาใช้ไม่ได้ก็อย่าเพิ่งเชื่อสนิท แต่ถ้าประชาชนทั้งแผ่นดินบอกว่าเขาใช้ไม่ได้จึงเชื่อได้ แต่ก็ต้องตรวจสอบด้วยพระองค์เองอีกครั้งหนึ่ง เมื่อทรงเห็นว่าใช้ไม่ได้ จึงปลดเขาออก” (ส.สุวรรณ, 2544: 53-54) หากทำได้เช่นนี้จึงจะเป็นพ่อแม่ของประชาชนได้

เมิ่งจื่ออธิบายกับกงซุน โฉ่วลูกศิษย์ของเมิ่งจื่อ เกี่ยวกับสาเหตุที่เมิ่งจื่อรู้สึกดีใจที่เมืองหลู่จะมอบหมายให้เล่อเจ็งจื่อบริหารกิจการบ้านเมืองว่า “เล่อเจ็งจื่อเป็นคนยินดีรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น” กงซุน โฉ่วกล่าวว่า “เพียงยินดีรับฟังความคิดเห็นที่ดีของผู้อื่นก็เพียงพอกระนั้นหรือ?” เมิ่งจื่อตอบว่า “เพียงแต่ยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ก็สามารถปกครองทั่วหล้าได้อย่างสบาย นับประสาอะไรกับเมืองหลู่เมืองเล็กๆ เท่านั้น หากแม้ยินยอมรับฟังความคิดเห็นที่ดีของผู้อื่น ผู้คนก็จะเดินทางมาจากทั่วสารทิศ โดยไม่ยี่หระต่อระยะทางไกลนับพันลี้เพื่อมาเสนอความคิดเห็นที่ดี แต่หากแม้ไม่ยินยอมรับฟังความคิดเห็นที่ดีของผู้อื่น

คนเขาก็จะแกล้งเลียนแบบคำพูดของเขาว่า ‘เออ เออ ข้ารู้หมดแล้ว’ กับสี่หน้ายโส ก็จะหยุดยั้งคนที่จะมา นำเสนอความคิดเห็นให้อยู่ห่างเลยพินลื้อออกไป ”

“ เมื่อคนดีมีความรู้ที่อยู่ห่างเลยพินลื้อออกไป ไม่ยอมเดินทางเข้ามา พวกที่ชอบใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น และประจบสอพลอต่อหน้าก็จะพากันเข้ามาหา เมื่ออยู่ร่วมกับพวกที่ชอบใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่นและ ประจบสอพลอต่อหน้า แล้วจะบริหารบ้านเมืองให้ดีได้อย่างไรกันเล่า ” (ส.สุวรรณ, 2544: 117-118)

(7) ผู้ปกครองที่ดีต้องเชิดชูผู้ที่มีคุณธรรม และยกย่องคนดีมีความสามารถ ให้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ให้ผู้มีความสามารถรับหน้าที่สำคัญ และเมื่อบ้านเมืองสงบ ให้รีบปรับปรุงแก้ไขการปกครองและตัวบทกฎหมายให้มีความชอบธรรมมากขึ้น หากทำได้เช่นนี้ บ้านเมืองก็จะเข้มแข็งและต่างบ้านต่างเมืองแม้จะใหญ่โตขนาดไหนก็ยังคงต้องยำเกรง

ดังคำพูดของเมิ่งจื่อที่อ้างหนังสือ “กวีสูตร” ซึ่งเขียนไว้ว่า “ก่อนฝนจะตก ชีวิตคนๆอย่างเรา ต้องรีบ เสาะแสวงหาเปลือกกรากหม่อนมาสร้างมาเสริมรวงรังของเราให้แข็งแรง คนพาลที่อยู่เบื้องล่าง ไหนเลยจะ กล้ามารังแกเรา ?” (ส.สุวรรณ, 2544: 60)

(8) ตามแนวคิดของเมิ่งจื่อ ผู้ปกครองจะอยู่ได้ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนจากประชาชน วิธีการที่ ผู้ปกครองจะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนนั้น ไม่จำเป็นต้องอาศัยเขตพรมแดนของบ้านเมืองมาปิดล้อม การป้องกันบ้านเมืองไม่จำเป็นต้องอาศัยความคับขันอันตรายของภูเขา ลำธาร เป็นแนวป้องกัน การแผ่อำนาจ บารมีไปทั่วหว่า ไม่จำเป็นต้องอาศัยความแหลมคมของศัสตราวุธ ผู้ที่ดำเนินการปกครองโดยธรรมย่อม ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ ผู้ที่ดำเนินการปกครองโดยปราศจากธรรม ย่อมยากที่จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชน” (ส.สุวรรณ, 2544: 66-67)

การที่จะทำให้ประชาชนสนับสนุนนั้น

(1) ต้องทำให้จิตใจประชาชนเป็นฝ่ายเดียวกับผู้ปกครอง โดยการให้สิ่งที่ประชาชนต้องการ ถ้าไม่ต้องการก็ไม่ต้องให้พวกเขา และปกครองโดยธรรม การปรารถนาจะได้ครองแผ่นดินนั้น ย่อมมีทางเป็นไปได้

(2) ผู้ปกครองยึดมั่นในความชอบธรรม ประชาชนก็จะยึดมั่นในความชอบธรรมด้วย เมื่อผู้ปกครองประพฤติปฏิบัติเที่ยงตรง ประชาชนก็จะประพฤติปฏิบัติเที่ยงตรง เมื่อผู้ปกครองปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้อง บ้านเมืองก็จะมีเสถียรภาพ

(3) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นก็สามารถปกครองแผ่นดินได้อย่างสบาย เพราะผู้คนก็จะเดินทางมาเสนอความคิดเห็นดีๆ หากไม่ฟังความคิดเห็นผู้อื่น คนดีที่มีความรู้ก็จะไม่เดินทางมาเสนอความคิดเห็น พวกที่ชอบใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่นและพวกประจบสอพลอก็จะเข้ามาหา ฉะนั้นแล้วจะบริหารบ้านเมืองได้อย่างไร

2.2.2 ผู้ได้ปกครองที่ดี

เมิ่งจื่อ ไม่เพียงแต่สอนผู้ปกครองให้เป็นผู้ปกครองที่ดีเท่านั้น แต่ยังสอนเรื่องคุณลักษณะที่ดีของผู้ได้ปกครองด้วย ผู้ได้ปกครองที่ดีในทัศนะของเมิ่งจื่อ ประการแรกคือ ต้องมีความจริงใจต่อผู้ที่เขามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทางสังคม และครอบครัว และปฏิบัติความสัมพันธ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ผู้อยู่ในตำแหน่งเบื้องล่างการที่จะทำให้เจ้านายไว้วางใจ ต้องประพฤติปฏิบัติให้ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อน หากไม่ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อน ก็ย่อมไม่ได้รับความไว้วางใจจากเจ้านาย การทำให้เพื่อนไว้วางใจ ก็คือต้องปรนนิบัติบิดามารดาตนจนเป็นที่พอใจ การที่จะทำให้บิดามารดาพอใจก็คือปฏิบัติด้วยความจริงใจ และการทำให้ตนเองมีความจริงใจคือ ทราบว่าอะไรคือความดี ถ้าไม่เช่นนั้น ก็ไม่ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อน ดังนั้นความจริงใจคือหลักธรรมแห่งธรรมชาติ ส่วนการไฝหาคำความจริงใจนั้น คือหลักธรรมของมนุษย์ ดังคำพูดของเมิ่งจื่อที่กล่าวว่า “คนเราเมื่อมีความจริงใจอย่างสุดซึ้งแล้ว ยังไม่อาจทำให้คนอื่นซาบซึ้งตรงใจได้ หากไม่ จะมีก็แต่ผู้ที่ขาดความจริงใจเท่านั้นที่ไม่อาจทำให้ใครๆ ซาบซึ้งได้” (ส.สุวรรณ, 2544: 88-89)

ประการที่ 2 ผู้ได้ปกครองที่ดีต้องมีคุณธรรม ในที่นี้หมายถึง ผู้ที่มีเมตตา และจรรยาบรรณ ดังคำพูดของเมิ่งจื่อที่กล่าวว่า “สิ่งที่ผู้มีคุณธรรมสูงผิดแผกแตกต่างจากคนธรรมดาสามัญนั้น คือจิตใจผู้มีคุณธรรมสูง มีจิตใจยึดมั่นในเมตตาธรรม มีจิตใจยึดมั่นในจรรยาบรรณ ผู้มีเมตตาธรรมจะรักผู้อื่น ผู้มีจรรยาบรรณจะเคารพผู้อื่น คนที่รักผู้อื่น ผู้หนึ่งก็จะรักเขาเสมอ คนที่เคารพผู้อื่น ผู้หนึ่งก็จะเคารพเขาเสมอ” (ส.สุวรรณ, 2544: 91)

ประการที่ 3 ผู้ได้ปกครองที่ดีต้องคำนึงถึงความถูกต้องและความชอบธรรม ผู้ที่ไม่คำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรม ย่อมเป็นผู้ที่เสียจิตใจที่ดั่งงม ดั่งเค็มไป เมื่อสูญเสียความดั่งงมดั่งเค็มแล้วจะเป็นข้าราชการที่ดีได้อย่างไร ดังที่เมิ่งจื่อกล่าวว่า บางคนรับเงินเดือนหลวงไม่ได้คำนึงถึงความถูกต้องและความชอบธรรม

เพียงแต่ต้องการที่จะมีภรรยาหลังโต มีเมียหลวงเมียมือ ยศคอยปรนนิบัติ และเพื่อรับการขอบคุณจากผู้ยากจนที่ได้เข้าไปช่วยเหลือ ทำในสิ่งที่เมื่อก่อนไม่ยอมทำ แต่ตอนนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งภรรยา เมียหลวงเมียมือมาปรนนิบัติ และรับการขอบคุณจากคนยากจนที่เข้าไปช่วยเหลือ ก็ยอมทำ คนเหล่านี้สูญเสียจิตใจที่ดีงามแต่ดั้งเดิมไปแล้ว (ส.สุวรรณ, 2544: 106-107)

2.3 อิทธิพลของเมืองจ๊อต่อสังคมจีนสมัยจ้านกั๋วและสมัยราชวงศ์ซ่ง

2.3.1 สาเหตุที่ปรัชญาเมืองจ๊อไม่ประสบความสำเร็จในสมัยจ้านกั๋ว

เมื่อเมืองจ๊อผ่านการศึกษาคำสอนของขงจื้อ จนเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถที่จะสืบทอดและเผยแพร่คำสอนของขงจื้อได้แล้ว และเห็นความทารุณโหดร้ายของสงคราม ความป่าอำนาจ ความไร้มนุษยธรรมของผู้ปกครอง อีกทั้งมองข้ามความทุกข์ร้อนของประชาชน จึงเริ่มออกเดินทางไปยังแคว้นต่างๆ เพื่อเผยแพร่หลักความคิดเมตตาธรรม หลักปกครองโดยธรรมหรือ หลักการปกครองธรรมราชา แม้จะใช้เวลาเผยแพร่คำสอนอยู่ถึง 30 ปีแต่ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองในยุคจ้านกั๋วแม้แต่คนเดียว อะไรคือสาเหตุสำคัญที่ทำให้คำสอนของเมืองจ๊อไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองในสมัยนั้น เราพบว่า คำตอบส่วนหนึ่งอยู่ในคำวิจารณ์ของผู้ปกครองรัฐเว่ยและรัฐฉีที่มีต่อคำสอนของเมืองจ๊อ

มีบันทึกว่าเมืองจ๊อเดินทางไปยังแคว้นเว่ย ในสมัยเว่ยซู่ย๋อตั้งบ้านเมืองมีศึกสงครามอย่างหลุมุน ซึ่งสร้างความเสียหายให้กับรัฐ และคร่าชีวิตคนมากมาย เมืองจ๊อจึงแนะนำให้เว่ยซู่ย๋อปกครองด้วยเมตตาธรรมให้ความสำคัญกับประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งภายในรัฐ เพราะเมืองจ๊อเห็นว่ารัฐต่างๆ ในสมัยจ้านกั๋ว กษัตริย์ต้องการสร้างความเป็นใหญ่ให้รัฐ จึงก่อศึกสงคราม ทำความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก เช่น ริดไถ่ภาษีจากประชาชน เกณฑ์ทหารจากชาวนาในฤดูเก็บเกี่ยว เป็นต้น แต่ถ้าปกครองด้วยเมตตาธรรม โดยการสนับสนุนการประกอบอาชีพของราษฎร ปลูกฝังคุณธรรมในครอบครัว คือเรื่องความกตัญญู เพราะศีลธรรมอันดี เป็นรากฐานที่ทุกคนควรปฏิบัติต่อบิดามารดา เมื่อทุกคนมีความกตัญญูในจิตใจพวกเขา เหล่านี้ย่อมเคารพขึ้นบน สิ่งนี้เองก็จะทำให้เกิดความเข้มแข็งภายในรัฐและสามารถต้านทานรัฐต่างๆ ได้

แต่ในทัศนะของเว่ยซู่ย๋อ ความเห็นของเมืองจ๊อเป็นลัทธิอุดมการณ์เกินไป สำหรับสภาพบ้านเมืองในยุคที่มีแต่การแย่งชิงอำนาจกัน พระองค์วิจารณ์ว่า “ ห่างไกลไม่เกี่ยวข้องกับสภาพที่เป็นจริง ” (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551 : 48) เช่นการปกครองด้วยเมตตาธรรม ให้ยึดถือชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นหลัก ทำให้ประชาชนอึดหน้าสำราญไร้ความทุกข์ยาก ต่อด้วยการให้การศึกษา ทำให้ราษฎรล้วนแต่รู้จักความกตัญญู

และความรักฉันทที่พี่น้อง ซึ่งความต้องการของกษัตริย์สมัยจ้านกั๋ว ต้องการสร้างความเป็นใหญ่ โดยการก่อศึกสงครามแย่งชิงดินแดนกับผู้อื่น และผลกั๊วประชาชนออกไปรบ ด้วยสถานการณ์ที่รุนแรง มีแต่ศึกสงคราม ทศนะของเมิ่งจื่อไม่ต้องการให้กษัตริย์ก่อศึกสงครามกับแคว้นอื่น ให้หันมาเอาใจใส่ประชาชนภายในรัฐ เพื่อให้บ้านเมืองสงบสุข และไม่ทำความเดือดร้อนให้กับรัฐอื่น ลดความเป็นปรปักษ์ต่อกัน เพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรง ประชาชนล้มตายเป็นจำนวนมาก แต่กษัตริย์นั้นต้องการขยายเขตแดนและอำนาจให้ยิ่งใหญ่ และวิธีที่รวดเร็วคือการก่อศึกสงคราม กษัตริย์จึงไม่ยึดถือคำสอนของเมิ่งจื่อมาใช้ปกครองบ้านเมือง

อีกรัฐหนึ่งที่เมิ่งจื่อเดินทางไปนั้นคือรัฐฉี ในขณะที่รัฐฉีปราชัยต่อรัฐเยียน ฉีชวนอ๋องทรงลังเลที่จะถินรัฐเยียน เพราะถากถินก็ถินรัฐอื่นๆ มาบุกดี แม้รัฐอื่นจะหวาดกลัวความเข้มแข็งของรัฐฉี แต่ด้วยอำนาจที่เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเท่า อีกทั้งยังโหดร้ายไร้ความเมตตา จับคนในรัฐเยียนมาเป็นเชลย ซึ่งเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของพวกเขาไป เมิ่งจื่อเสนอว่าให้ปล่อยเชลยทั้งหมด หยุคการชิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และให้ถอนตัวจากรัฐเยียนก็จะยุติปัญหาทุกอย่าง แต่ฉีชวนอ๋องไม่ทรงฟังความเห็นเมิ่งจื่อ จึงทำให้ประชาชนรัฐเยียนต่อต้าน ภายใต้อาณาจักรร่วมมือของรัฐต่างๆ ทำให้รัฐฉีพ่ายแพ้ไป

ความต้องการของฉีชวนอ๋องที่เร่งด่วนที่สุดก็คือวิธีการทำให้รัฐแข็งแรงได้ภายในเวลาอันสั้น และยุทธวิธีที่จะตั้งตนเป็นใหญ่เหนือเจ้าครองแคว้นทั้งหลาย ทศนะคติของเมิ่งจื่อที่มีต่อรัฐฉีเป็นอุดมการณ์ที่ดี แต่เมื่อนำไปปฏิบัติแล้ว ก็ไม่รู้จะสำเร็จเป็นมรรคผลขึ้นมาในเดือนใดปีใด มันห่างไกลจนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ถ้าหากดำเนินการตามทศนะคติของเมิ่งจื่อ แม้แต่ฐานะกษัตริย์จะรักษาไว้ก็ยาก อีกทั้งเมิ่งจื่อยังเน้นเรื่องเมตตาธรรมและศีลธรรมให้มีต่อราษฎร ให้ความสำคัญกับราษฎรเป็นอันดับแรก ซึ่งกษัตริย์รัฐฉีมองว่า ราษฎรเหล่านั้นมีค่าอะไรที่ควรแก่การขวัญถึง เมื่อบวกกับถ้อยคำของเมิ่งจื่อที่พูดคุยอยู่ไม่ขาดปากว่า “ถ้าแม้กษัตริย์ถือข้าราชการบริพารเป็นประดุจก้อนดินและหญ้าแพรก ข้าราชการบริพารถือกษัตริย์เป็นเหมือนหนึ่งศัตรู” และกล่าวกระทั่งว่ากษัตริย์สามารถที่จะปลดออกและแต่งตั้งขึ้นมาใหม่แล้ว คนฟังได้ยินดังนั้นก็เกิดประหวั่นพรั่นพรึงขึ้นมาในทันทีทันใด (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 110-111)

ดังนั้น ทศนะคติของเมิ่งจื่อยากที่จะได้รับการยอมรับจากกษัตริย์สมัยนั้น เพราะเป็นการลดทอนอำนาจของกษัตริย์ เนื่องจากต้องให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นหลัก ทำทุกอย่างเพื่อประชาชน ปกครองด้วยเมตตาธรรม ซึ่งแน่นอนว่ากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดในรัฐ ใช้อำนาจเพื่อสนองความต้องการของตนเอง มากกว่าความต้องการของประชาชน และความต้องการที่เร่งด่วนของกษัตริย์สมัยนั้นต้องการขยายอำนาจ

ในเวลาอันสั้น โดยวิธีการก่อศึกสงคราม อีกทั้งการให้ประชาชนเชื่อว่าตนจะสามารถมีอำนาจในรัฐอีกต่อไปหรือไม่ ย่อมเป็นเรื่องที่กษัตริย์จะยอมรับได้ยาก

กล่าวได้ว่าคำสอนของเมิ่งจื้อนั้นขัดแย้งกับชีวิตความเป็นอยู่ของพวกผู้ปกครอง เมื่อเมิ่งจื้อไปยังแคว้นเว่ย ได้พบกับเว่ยซู่ฮ้อง พระองค์โอ้อวดความโอ้อ่าโอฬารของอุทยาน และเมื่อเมิ่งจื้อเข้ารับตำแหน่งขุนนางในรัฐฉี ฉีชวนฮ้องก็ทรงโอ้อวดความผาสุกในราชสมบัติ เมิ่งจื้อเห็นว่ากษัตริย์ทั้ง2รัฐ ควรจะปกครองโดยการร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชน มากกว่าความลุ่มหลงในราชสมบัติ โดยที่ประชาชนยังทุกข์ และต้องการความช่วยเหลืออยู่ในทัศนะคติของเมิ่งจื้อ การที่กษัตริย์ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับราษฎร ก็จะทำให้ทั่วทั้งปฐพียอมสยบ แต่ความเห็นที่ให้ “ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับอาณาประชาราษฎร์” นั้นมีความหมายเชิงวิจารณ์ต่อสถานการณ์ในสมัยจ้านกั๋ว แคว้นต่างๆ ทำสงครามกันเพื่อช่วงชิงความเป็นใหญ่ มีแต่ความวุ่นวายทั้งแผ่นดิน โดยทั่วไปกษัตริย์ในสมัยนั้นเก่งในการกดขี่ราษฎร ไม่ได้คำนึงถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแต่ประการใด เพียงสนองตัณหาในการได้มาซึ่งอำนาจและความสบายของตนเองเท่านั้น (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 90)

เจ้าครองแคว้นในสมัยจ้านกั๋วมองว่า แนวคิดการปกครองของเมิ่งจื้อประสบความสำเร็จได้ยาก เพราะต้องสร้างความเข้มแข็งภายในแคว้นของตน โดยการให้ความสำคัญแก่ประชาชน แก้ไขความทุกข์ร้อนของประชาชนก่อน เนื่องจากการที่ผู้ปกครองจะทำให้บ้านเมืองสงบสุขและเป็นปึกแผ่นได้จะต้องได้รับการสนับสนุนและการยอมรับจากประชาชน เจ้าครองแคว้นมองว่าถ้าทำตามแนวคิดของเมิ่งจื้อต้องใช้เวลานานในการปรับเปลี่ยนระบบการปกครอง เช่นการยกเลิกภาษีสินค้า กำหนดราคาสินค้าไม่ให้พ่อค้าฉวยโอกาสโก่งราคาในฤดูเก็บเกี่ยวไม่ให้รัฐบาลเกณฑ์แรงงานราษฎร เป็นต้น ซึ่งการทำให้ประเทศเป็นปึกแผ่นโดยการปรับโครงสร้างภายในประเทศ ให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นหลัก ไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าจะสำเร็จ หรือไม่ก็อาจจะล้มเหลว ขัดแย้งกับความคิดของผู้ปกครองในสมัยจ้านกั๋ว ที่ต้องการอำนาจและความยิ่งใหญ่ โดยให้การก่อศึกกรุกราน สนองความต้องการเพื่อทำให้จีนเป็นเอกภาพ และเพื่อให้ตนเป็นใหญ่เหนือเจ้าครองแคว้นอื่นๆ ภายในเวลาอันสั้น แต่ทัศนะของเมิ่งจื้อคัดค้านการทำสงครามของเจ้าครองแคว้นที่มักใหญ่ใฝ่สูง จึงเป็นเรื่องที่กษัตริย์สมัยนั้นไม่ยอมรับ

คำกล่าวของเมิ่งจื้อที่ว่า“ประชาชนสำคัญที่สุด รัฐรองลงมา กษัตริย์สำคัญน้อยสุด” (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 94) แสดงให้เห็นว่าประชาชนสำคัญมากกว่าสิ่งอื่นใด ในทัศนะของเมิ่งจื้อเห็นว่าผู้ปกครองเวลามีอำนาจมักลืมหืมตา มองข้ามความสำคัญของประชาชน ไม่สนใจความทุกข์ร้อนของประชาชน ประชาชนก็จะ

มองกษัตริย์เปรียบดั่งศัตรู เมืองจี้จึงให้ผู้ปกครองเหล่านั้นสำนึกไว้เสมอว่าตนสำคัญน้อยที่สุด จะได้ไม่ลืมตัว ความคิดของเมืองจี้ที่ว่าถ้าผู้ปกครองไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนและไม่ได้ปกครองประชาชนอย่างถูกต้อง ประชาชนก็มีสิทธิโค่นล้มผู้ปกครองผู้นั้นได้ สร้างความไม่พอใจให้กับผู้ปกครองอย่างมาก เพราะการสอนให้ลดทอนอำนาจผู้ปกครอง ย่อมเป็นเรื่องยากที่จะได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง

2.3.2 สาเหตุที่ปรัชญาเมืองจี้ได้รับการยอมรับในสมัยราชวงศ์ซ่ง

ปรัชญาของจี้ตั้งแต่เริ่มก่อกำเนิด ได้มีความพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองบริหาร บ้านเมืองและมีท่าทีในการวิพากษ์อย่างเปิดเผย โดยเฉพาะเรื่องสังคมและอุดมการณ์ของชนชั้นระดับสูง อาจกล่าวได้ว่าปรัชญาของจี้มีความเกี่ยวข้องกับฐานะของชนชั้นปกครองและผูกพันอยู่กับการสร้างและพัฒนา ความหมายของฐานะชนชั้นในสังคมมาโดยตลอด แต่ก่อนสมัยราชวงศ์ซ่ง ปรัชญาเมืองจี้จัดว่าไม่สามารถ กลายเป็นแนวคำสอนทางการเมืองที่เจ้านครรัฐยอมรับ อีกทั้งไม่มีนักปรัชญาที่สามารถโน้มนำให้ผู้ที่ มีอำนาจนำปรัชญาของจี้ไปปฏิบัติหรือทำเป็นนโยบายการปกครองได้สำเร็จ แต่ในสมัยราชวงศ์ซ่ง ปรัชญา ของจี้ได้รับการเชิดชูเหมือนเป็นสถาบันหลักทางปัญญาของอาณาจักรอื่น โดยประกาศนโยบายให้ยกย่อง ปรัชญาของจี้เพียงสำนักคิดเดียวและปฏิเสธแนวคิดอื่นๆ

นักปรัชญาที่สำคัญในสมัยนี้คือ ต่งจิงซู เป็นผู้ที่มีบทบาทมากในการทำให้ปรัชญาของจี้เป็นส่วน หนึ่งของกลไกการปกครองบริหารบ้านเมือง อีกทั้งยังฝังลึกลงไปในชีวิตวิญญาณชาวจีนมานานถึง 20 ศตวรรษ จนปัจจุบันยากที่จะปฏิเสธได้ว่า อัตลักษณ์ของความเป็นจีนส่วนหนึ่งก็มาจากความคิดและความรู้ที่ นักปรัชญาของจี้สมัยราชวงศ์ซ่งได้ปลูกสร้างเอาไว้

ปรัชญาของจี้ที่ปรับปรุงขึ้นโดยต่งจิงซู เป็นการสร้างแนวปรัชญาขึ้นมาใหม่ประสมประสานปรับปรุง ภูมิปัญญาเดิมเข้าด้วยกัน โดยสร้างระบบที่เรียกว่า ฟ่าหรือเทียน (天) = ธรรมชาติ แม้ว่าไม่มีตัวตนแต่มี บทบาท องค์จักรพรรดิ คือผู้ใช้อำนาจแทนฟ้าตามเจตจำนงของฟ้า และฐานะองค์จักรพรรดิย่อมเป็นแก่นของ สังคมและการเมือง บ้านเมืองต้องมีจักรพรรดิ และประชาชนต้องอยู่ใต้อาณัติของจักรพรรดิ การเชื่อมโยง อำนาจจักรพรรดิกับอำนาจธรรมชาติเช่นนี้ ทำให้กลายเป็นวาทกรรมที่สำคัญในการสร้างความมั่นคงให้แก่ สถาบันจักรพรรดิ เป็นการสร้างแนวคิดเพื่อส่งเสริมให้ฐานะของผู้ปกครองมีอำนาจมากขึ้น เอื้อต่อความ ปรารถนาและเจตนารมณ์ทางการเมืองสมัยนั้นเป็นอย่างดี และเนื่องมาจากมีสถาบันการศึกษาเกิดขึ้น และมีการสอบคัดเลือกข้าราชการ การเริ่มขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา ทำให้ปรัชญาของจี้มีบทบาทในสังคมจีน มากขึ้น

ปรัชญาขงจื้อ (ซึ่งรวมเมิ่งจื้อไว้ด้วย) สมัยราชวงศ์ช่งเป็นผลพวงที่เกิดมาจากการพัฒนาการอย่าง ต่อเนื่องของขบวนการฟื้นฟูปรัชญาขงจื้อหลังจากที่เสื่อมบทบาทในสังคมจีนนับตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่นล่มสลาย เป็นต้นมา วัฒนธรรมจีนในยุคแผ่นดินแตกแยก (สมัยสามก๊ก เว่ย จิ้น และราชวงศ์ช่งเหนือ-ใต้) กระทั่งยุค รวบรวมอาณาจักร (สุย-ถัง) ล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลของพุทธศาสนาและลัทธิเต๋า โดยเฉพาะราชวงศ์ถัง พุทธ ศาสนาและลัทธิเต๋ารุ่งเรืองอย่างมาก ปรัชญาขงจื้อจึงถูกลดบทบาทลง แต่ก็ยังคงดำรงอยู่ได้ แม้ว่าคนที่นับถือ ลัทธิขงจื้อ ก็ไม่มีใครสามารถต้านทานความเจริญของพระพุทธรศาสนาและลัทธิเต๋าได้ แต่บทบาทของปรัชญา ขงจื้อก็ยังเป็นปรัชญาทางการเมืองที่มีผู้ยอมรับนับถือกันอยู่ และทำหน้าที่เป็นกฏด้านจริยศาสตร์ทั่วไป ระบบครอบครัว ระบบขุนนางในราชสำนัก ระบบการจัดสรรที่ดินให้ราษฎร และเป็นรูปแบบของการสอบ คัดเลือกข้าราชการเพื่อประกันการปกครองให้เป็นไปตามระบบความคิดของทางการ ปรัชญาขงจื้อจึงดำรง อยู่มาบ้างน้อยบ้างเรื่อยมา ทำให้นักคิดปรัชญาขงจื้อในสมัยราชวงศ์ช่งพยายามปรับปรุงแนวทางการอธิบาย เนื้อหาหลักการเพื่อช่วงชิงบทบาททางสังคมกลับคืนมา โดยผู้ที่เริ่มขบวนการปรัชญาขงจื้อใหม่ คือฮานอู๋ อยู่ในช่วงราชวงศ์ช่งเหนือ ต่อต้านแนวคิดแบบเต๋าและพุทธศาสนา โดยเฉพาะจุดที่ส่งเสริมให้ผู้คนเพิกเฉย ไม่คิดยุ่งเกี่ยวช่วยเหลือกิจการบ้านเมือง และปรัชญาขงจื้อได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่โดยนำเอาพุทธศาสนาและ ลัทธิเต๋ามาปรุงแต่งและเสริมจุดบกพร่องล้ำสมัยของตน โดยเน้นเรื่องระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ที่ อธิบายให้เกี่ยวพันกับจักรวาลหรือธรรมชาติ การที่มนุษย์ต้องสัมพันธ์กันไม่เพียงเพราะเหตุผลทางสังคมหรือ เป็นองค์ประกอบของรัฐเท่านั้น แต่เพราะธรรมชาติของมนุษย์ก็เป็นธรรมชาติของจักรวาล ดังนั้น เหตุผลการ ประพฤติตามหลักคุณธรรมก็ไม่ใช่เพียงเพราะเห็นแก่ความสงบสุขของสังคมบ้านเมืองเท่านั้น แต่เป็นไปตาม ธรรมชาติของโครงสร้างแห่งคุณภาพของจักรวาล คือ หลี่ (理)

การปรับปรุงคำสอนใหม่ทำให้นักปรัชญาขงจื้อใหม่ในสมัยราชวงศ์ช่งถูกขนานนามว่าเป็นพวก ศึกษาเรื่องเต๋า แล้วก็แตกความคิดเน้นจิตคือเหตุผลของจักรวาลจึงถูกเรียกว่าเป็นพวกศึกษาเรื่องจิต อีกทั้งเน้น เรื่องญาณวิถีและเรื่องความหลุดพ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพุทธศาสนา โดยกล่าวว่าการหลุดพ้น ไม่เพียงแต่มี ความรู้ของญาณวิถีที่มุ่งแต่บำเพ็ญตบะเพียงอย่างเดียว แต่ต้องประกอบกับด้านปฏิบัติด้วย จึงจะเป็นการ บรรลุธรรมที่สมบูรณ์แห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะทำให้ดำรงตนในโลกได้อย่างมีความสุขสมคูล โดยเชื่อมโยงเรื่อง ของเหริน (人) ในปรัชญาขงจื้อ

ปรัชญาขงจื้อใหม่ได้รับการพัฒนาต่อจนเป็นระบบสมบูรณ์โดยนักปรัชญาชื่อว่า จูซี ในสมัยราชวงศ์ ช่งใต้ จูซีมีผลงานการทำอรรถกถาอธิบายคัมภีร์หลักขงจื้อไว้เกือบทั้งหมด รวมถึงการเผยแพร่งานปราชญ์

ใหญ่ในสมัยช่งเหนือด้วย ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากในแวดวงปรัชญาจีน โดยนักปรัชญาขงจื้อรุ่นหลังถือว่าหนังสือ “หลุนอี่” “เมิ่งจื่อ” “ต้าเสี่ยว” “จงหยง” เป็นแบบเรียนที่สำคัญที่สุด จึงนำมารวมเป็นชุด เรียกว่า “ซือชู” จูซีได้ตีความและอธิบาย “ซือชู” ซึ่งเป็นผลงานที่สำคัญที่สุดของเขา เล่ากันว่า เขาปรับปรุงแก้ไขคำอธิบาย “ซือชู” จนกระทั่งก่อนวันที่ท่านถึงแก่กรรม

หนังสือซือชูถูกรวบรวมมาจากหนังสือ “หลุนอี่” “เมิ่งจื่อ” “ต้าเสี่ยว” “จงหยง” มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง ถือว่าเป็นหนังสือมีความสำคัญมากในสมัยราชวงศ์ซ่ง เพราะถูกรวบรวมและปรับปรุงจนตอบสนองผู้ปกครองบ้านเมืองในสมัยนั้น เห็นได้จากจักรพรรดิเฉียนเหยินจง แห่งราชวงศ์ซ่งได้มีพระราชโองการประกาศให้ “ซือชู” เป็นหลักสูตรข้อสอบเข้ารับราชการของประเทศ ซึ่งการสอบเข้ารับราชการนี้เป็นการปลูกฝังเรื่องการรับใช้สังคมผ่านคำสอนของขงจื้อในการปฏิบัติหน้าที่ในงานราชการ นอกจากนี้ กษัตริย์เฉียนยังประกาศให้คำอธิบาย “ซือชู” ของจูซีเป็นคำอธิบายที่เป็นทางการ รวมถึงคำอธิบายคัมภีร์ฉบับอื่นๆ ของจูซี ก็ได้รับรองจากรัฐบาลเช่นกัน ไม่ว่าผู้ใดที่หวังจะสอบให้ได้เป็นขุนนางก็ต้องตีความอธิบายตามคัมภีร์เหล่านี้ตามจูซี

สันนิษฐานว่า สาเหตุที่กษัตริย์เฉียนทรงประกาศให้ใช้คัมภีร์ “ซือชู” ให้เป็นหลักสูตรข้อสอบของประเทศ เนื่องจาก ด่งจิงชู ซึ่งเป็นนักปราชญ์ในราชวงศ์ฮั่น ปรับเปลี่ยนแนวคิดปรัชญาขงจื้อให้กษัตริย์มีฐานะสูงขึ้น และให้ประชาชนต้องอยู่ใต้อาณัติของกษัตริย์ เป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันกษัตริย์ ซึ่งเอื้อต่อความปรารถนาและเจตนารมณ์ทางการเมืองสมัยนั้นเป็นอย่างดี ทำให้คัมภีร์ “ซือชู” มีอิทธิพลอย่างมากในช่วงราชวงศ์ซ่งถึงราชวงศ์ชิง ด้วยเหตุนี้ปรัชญาขงจื้อจึงได้รับการเชิดชูขึ้นอีก ตลอดจนถึงคำสอนของเมิ่งจื่อที่เป็นคัมภีร์หนึ่งในชุดหนังสือ “ซือชู” ก็กลับมามีอิทธิพลอีกครั้งในฐานะเป็นปรัชญาพื้นฐานที่ผู้ปกครองพึงยึดถือปฏิบัติ และได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง ข้าราชการ และประชาชนจำนวนมาก ที่ยังมีอิทธิพลต่อการเมืองปกครองของจีนมาจวบจนปัจจุบัน

3. สรุปและวิเคราะห์ผลการศึกษา

3.1 สรุปสาระสำคัญ

จากการศึกษา ปรัชญาการปกครองเมิ่งจื่อ สามารถสรุปได้ว่าเมิ่งจื่อ เป็นนักปรัชญาคนสำคัญของสำนักขงจื้อ เป็นผู้ที่ศึกษาลัทธิขงจื้อจนแตกฉาน และมุ่งเน้นที่จะเผยแพร่อุดมการณ์ของขงจื้อ เพื่อที่จะ

สร้างสรรค์รัฐธรรมนูญขึ้นมาบนแผ่นดินให้จงได้ เม็งจื่อได้เดินตามวิถีชีวิตของขงจื่อ ตั้งตนเป็นอาจารย์ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ โดยเฉพาะเน้นการเผยแพร่ปรัชญาความคิดและความรู้ของลัทธิขงจื่อ เป็นเวลา 10 กว่าปี แต่เมื่อเม็งจื่อเห็นสภาพบ้านเมืองในสมัยจ้านกั๋ว เป็นยุคแห่งสงครามแย่งชิงอำนาจ บ้านเมืองเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงผันผวนอันใหญ่หลวงและรุนแรง แคว้นต่างๆ ทำสงครามกันเพื่อช่วงชิงความเป็นใหญ่ ทั้งแผ่นดินเกิดความวุ่นวาย เนื่องจากอำนาจของราชวงศ์โจว ซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองอ่อนแอลงได้เห็นความทารุณโหดร้ายของสงคราม และความบ้าอำนาจใ้มนุษยธรรมของผู้ปกครอง ปล่อยให้ประชาชนทุกข์ยาก ด้วยเหตุนี้เม็งจื่อจึงออกเดินทางไปยังแคว้นต่างๆ เพื่อเผยแพร่หลักการปกครองธรรมา

เม็งจื่อเดินทางไปยังแคว้นต่างๆ เพื่อที่จะเผยแพร่แนวความคิดไปยังเจ้าครองแคว้น เพราะอยากให้แนวคิดเป็นส่วนหนึ่งของกลไกในการปกครองบ้านเมือง โดยให้แนวทางการปฏิบัติแก่บรรดาเจ้าครองแคว้นสมัยนั้น เน้นการปกครองแบบธรรมา ซึ่งปรัชญาเม็งจื่อ มองว่าสังคมจะสงบสุขได้ขึ้นอยู่กับพัฒนาตัวตนของแต่ละปัจเจกบุคคล โดยเชื่อว่าธรรมชาติของคนนั้นดี มีจิตใจที่ไม่อาจทนเห็นผู้อื่นมีทุกข์ ซึ่งมาจากการพัฒนาจิตสงสารผู้อื่น แต่ที่อยู่สภาพแวดล้อมทำให้จิตใจมนุษย์เปลี่ยนไปทางดีหรือไม่ดี โดยต้องปลูกฝังและพัฒนาศีลธรรมแห่งเมตตาธรรมและคุณธรรมให้เกิดในปัจเจกบุคคลก่อน แล้วค่อยขยายออกไปสู่การเมืองการปกครอง โดยเน้นผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่

ลักษณะของผู้ปกครองที่ดี ตามแนวคิดของเม็งจื่อคือ ผู้ปกครองควรร่วมทุกข์ร่วมสุขกับราษฎร เมื่อเห็นราษฎรทุกข์ยากประสบกับภัยพิบัติก็ควรเข้าไปช่วยเหลือ ส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร ส่งเสริมคุณธรรมในครอบครัว และให้หนักถึงความชอบธรรม ไม่นึกถึงผลประโยชน์ส่วนตน ถ้ามีเช่นนั้นก็จะเกิดการช่วงชิงผลประโยชน์กันไม่จบไม่สิ้น ในสมัยจ้านกั๋ว เป็นยุคแห่งการช่วงชิงอำนาจความเป็นใหญ่ กษัตริย์ทุกพระองค์ล้วนสร้างอำนาจโดยการก่อศึกสงคราม เม็งจื่อนั้นไม่เห็นด้วยกับวิธีการสร้างอำนาจด้วยวิธีนี้ เพราะเป็นการขู่บังคับให้ผู้ที่มิอำนาจน้อยกว่ายอมจำนนและสวามิภักดิ์ แต่ไม่ได้สวามิภักดิ์จากใจจริง อีกทั้งการก่อศึกสงครามก็ทำให้ประชาชนล้มตาย เม็งจื่อมองว่าธรรมาไม่จำเป็นจะต้องมีอาณาจักรที่ใหญ่โต เพียงอาศัยคุณธรรมทำให้ผู้อื่นสวามิภักดิ์จากใจจริง และดำเนินการปกครองโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยพรมแดนมาปิดล้อม ไม่ต้องอาศัยอาวุธ เพียงผู้ปกครองยึดมั่นในความชอบธรรม ประพฤติปฏิบัติเพียงตรง ให้สิ่งที่ประชาชนต้องการและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ก็จะทำให้คนดีมีความรู้มาเสนอความคิดเห็นดีๆ มากมาย อีกทั้งต้องฟังเสียงประชาชนในการเลือกคนดีมารับตำแหน่งขุนนาง เชิดชูคนที่มีคุณธรรม ยกย่องคนดีมี

ความสามารถมาดำรงตำแหน่งระดับสูง เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขระบบกฎหมายและแก้ไขการปกครองให้มีความชอบธรรม ผู้ปกครองก็จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

นอกจากนี้เมืองจี้ยังสอนการเป็นผู้ปกครองที่ดีด้วย ในทัศนะคติของเมืองจี้ลักษณะของผู้ดีปกครองที่ดี คือประพฤติตนให้ได้รับความไว้วางใจจากเจ้านาย โดยการปฏิบัติด้วยความจริงใจ ยึดมั่นในเมตตาธรรม ยึดมั่นในจรรยาบรรณ ผู้มีเมตตาธรรมจะรักผู้อื่น ผู้มีจรรยาบรรณจะเคารพผู้อื่น แล้วผู้อื่นก็จะรักและเคารพเขาเช่นกัน สุดท้ายการเป็นข้าราชการที่ดีจะต้องคำนึงถึงความถูกต้องและความชอบธรรม บางคนรับเงินเดือนหลวงไม่ได้คำนึงถึงความถูกต้องและความชอบธรรม เพียงแค่ต้องการให้ตนสุขสำราญในทรัพย์ และเพื่อรับการขอบคุณจากผู้ยากจนที่ได้เข้าไปช่วยเหลือ

เมืองจี้เดินทางไปยังแคว้นเว่ย แคว้นฉี แคว้นซ่ง แคว้นโจว แคว้นฉิน ใช้เวลา 30 ปี เพื่อนำทัศนะคติเหล่านี้ไปเสนอให้ผู้ปกครองแคว้นต่างๆปฏิบัติตาม แต่ก็ไม่มีเจ้าครองแคว้นใดคิดจะนำไปปฏิบัติเลยแม้แต่น้อย และไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมมากนัก เพราะกษัตริย์สมัยจั้นกั๋วเห็นว่าปรัชญาการปกครองของเมืองจี้ มีลักษณะเป็นแบบอุดมคตินิยม คือไม่ต้องการให้กษัตริย์ก่อศึกสงครามกับแคว้นอื่น ให้หันมาใส่ใจความเป็นอยู่ของประชาชน ให้ความสำคัญกับประชาชนมากที่สุด ในขณะที่กษัตริย์สมัยนั้นให้ความสำคัญการสู้รบเพื่อขยายอำนาจ จึงมองข้ามความสำคัญของประชาชนอันเป็นคำสอนหลักของเมืองจี้ แนวคิดของเมืองจี้ที่ว่า “ประชาชนสำคัญที่สุด รัฐรองลงมา กษัตริย์สำคัญน้อยสุด” ซึ่งยากที่จะได้รับการยอมรับจากกษัตริย์สมัยนั้น

ดังนั้นในสมัยจั้นกั๋วปรัชญาการปกครองของเมืองจี้จึงไม่มีอิทธิพลแต่ประการใดต่อสังคมจีน ต้องคอยกว่าพันปี เมื่อถึงสมัยปลายราชวงศ์ซ่ง ศักดิ์ฐานะของเมืองจี้ที่แสดงบทบาทต่อสังคมการเมือง จึงค่อยมีความสำคัญขึ้นมา เนื่องจากในสมัยราชวงศ์ซ่ง ปรัชญาของจี้ถูกปรับเปลี่ยนโดย ต่งจิ้งชู เกี่ยวกับฐานะของกษัตริย์ให้มีอำนาจมากขึ้น และให้ประชาชนต้องอยู่ใต้อำណัติของกษัตริย์ ด้วยการปรับเปลี่ยนแนวคิดนี้เองเป็นการสร้างความมั่นคงแก่สถาบันกษัตริย์ อีกทั้งเอื้อต่อความปรารถนาและเจตนารมณ์ทางการเมืองสมัยนั้น สันนิษฐานว่าเมื่อถึงสมัยราชวงศ์ซ่ง แนวคิดนี้จึงได้รับอิทธิพล และถูกนำมาใช้ผ่านหนังสือชื่อชู โดยจูซีเป็นการรวบรวมจากหนังสือ “หลุนอี่” “เมืองจี้” “ต้าเสียน” “จงหยง” ซึ่งเป็นหนังสือที่กษัตริย์ยอมรับและประกาศให้เป็นหลักสูตรข้อสอบของประเทศ จากการที่หนังสือชื่อชู กลายเป็นที่ยอมรับทำให้ ปรัชญาการเมืองของเมืองจี้ถูกกลับมามีบทบาทอีกครั้ง และถูกนำมาใช้ในงานราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกนำมาใช้ในการสอบเข้ารับราชการนั่นเอง

ประโยชน์จากการศึกษาปรัชญาการปกครองเมิ่งจื่อ เมิ่งจื่อมักเน้นเสมอว่า มนุษย์ต้องประพฤติดีมีคุณธรรม ว่าด้วยเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ เหตุที่มนุษย์ต้องประพฤติดี หรือต้องมีคุณธรรมก็เพราะมนุษย์มีธรรมชาติดีโดยธรรมชาติอยู่แล้ว ซึ่งไม่เพียงแต่ผู้ปกครองเท่านั้นที่ต้องปฏิบัติ แต่ประชาชนคนทั่วไปก็สามารถนำมาปฏิบัติได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความรู้สึกละเอียดต่อการทำชั่ว เป็นต้น ในเมื่อความรู้สึกอันเป็นคุณธรรมเบื้องต้นนี้มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ หน้าที่ของมนุษย์คือการส่งเสริมพัฒนาให้เจริญงอกงามขึ้น เมื่อรู้จักนำเอาธรรมชาติอันดีออกมาใช้ก็จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมสืบไป และในการศึกษาปรัชญาจีน ทำให้ทราบถึงแง่มุมความคิดความเชื่อของของชาวจีน ในแต่ละยุคสมัย เพราะปรัชญาของขงจื่อสามารถตีความปรับเปลี่ยนได้ตามนักปรัชญาแต่ละคนตามสภาพสังคมสมัยนั้นๆ แต่ต้องยังคงต้องยึดหลักคำสอนหลักๆ ไว้ เห็นได้จากเมิ่งจื่อใช้ปรัชญาขงจื่อมาขยายความให้ชัดเจนมากขึ้น และเน้นเรื่องการประพฤติดของผู้ปกครองเป็นหลัก ซึ่งการสืบทอดปรัชญาขงจื่อโดยนักปรัชญาสมัยต่อๆมาทำให้กลายเป็นค่านิยมของชาวจีนที่ใช้สั่งสอนลูกหลานมาตั้งแต่โบราณ

3.1 ข้อเสนอแนะ

ปรัชญาการปกครองเมิ่งจื่อ ไม่เพียงแต่กล่าวถึงการเป็นผู้ปกครองที่ดีและผู้ใต้ปกครองที่ดีเพียงเท่านั้น หากยังต้องการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับข้อกับการวางแผนเศรษฐกิจสำหรับรัฐของเมิ่งจื่อ สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้อีก และการศึกษาปรัชญาการปกครองเมิ่งจื่อนั้นสามารถเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์อื่นๆ ได้ ในแง่ของการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปรัชญาการปกครองของขงจื่อกับเมิ่งจื่อ หรือปรัชญาการปกครองเมิ่งจื่อกับสวินจื่อ เป็นต้น

บรรณานุกรม

คณิน บุญสุวรรณ. (2547). **จีนสามยุค**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

จำนงค์ ทองประเสริฐ, ผู้แปล. (2548). **บ่อเกิดลัทธิประเพณีจีน ภาค1-3**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.

จำนงค์ ทองประเสริฐ, ผู้แปล. (2538). **บ่อเกิดลัทธิประเพณีจีน ภาค4-5**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุญศักดิ์ แสงระวี. (2551). **ปรัชญาการปกครองของเม้งจื้อ**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

ปกรณ์ ลิ้มปยุตต์ และทองแถม นาถจำนง. (2551). **ธรรมะขงจื้อ สอนคนให้เป็นคน**. กรุงเทพฯ: ไบบัว.

เฟิงอิวหลัน. (2537). **ปรัชญาจีน จากขงจื้อถึงเหมาเจ๋อตง**. แปลโดย ศ.สุวรรณ. กรุงเทพฯ: พिरาบ.

ศ.สุวรรณ. (2544). **เม้งจื้อ ปราชญ์ผู้แสวงหาธรรมรัฐ**. กรุงเทพฯ: พिरาบ.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นางสาวพัฒนชิตา พัฒนรุจิโรจน์

วันเกิด 28 พฤษภาคม 2536

ที่อยู่ 172/25 ซอยอินทามระ22 ถนนสุขุมวิท เขตดินแดง แขวงดินแดง
กรุงเทพฯ 10400

ประวัติการศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมจากโรงเรียนสตรีวิทยา
สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะอักษรศาสตร์ สาขาเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัย
ศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

แบบโอนลิขสิทธิ์บทความวิจัย

เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ข้าพเจ้า นางสาวพัฒนัชชา พัฒนรุจิโรจน์

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 วิชาเอกเอเชียศึกษา ภาษาจีน

ชื่อบทความวิจัย ประชญาการปกครองเมืองจ้อ

ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

ที่อยู่ติดต่อได้ภายหลังสำเร็จการศึกษา 172/25 ซอยอินทามระ 22 ถนนสุขุมวิท เขตดินแดง แขวงดินแดง
กรุงเทพฯ 10400

หมายเลขโทรศัพท์ (086) 5183559

ลิขสิทธิ์ของบทความวิจัยอันเป็นผลมาจากการศึกษาเล่าเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต ข้าพเจ้ายินดีโอนลิขสิทธิ์ตามมาตรา 17 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 เป็นของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีกำหนดอายุการคุ้มครองสิทธิ์

ลงนามผู้โอน.....

(นางสาวพัฒนัชชา พัฒนรุจิโรจน์)

ลงนามผู้รับ โอน.....

(.....)

วันที่ เดือน พ.ศ.